

Tervise Arengu Instituut
National Institute for Health Development

**Positiivne kasvatus:
Vanemlusprogramm “Imelised aastad”,
www.tarkvanem.ee**

**Triin Sokk
Ly Kasvandik**

Tervise Arengu Instituut
12.06.2018

Mis on positiivne kasvatus?

Mis on positiivne vanemlus?

...vanemlik käitumine, mille puhul arvestatakse lapse huvidega, mis on hoolitsev ja enesekindlust andev, vägivallavaba, tunnustav ja suunav, seades piire lapse täieliku arengu soodustamiseks *

Vanemluse stiilid

Autoritaarne

Autoriteetne

Hoolimatu

Lubav

Tugev distsipliin

Nõrk distsipliin

Madal toetus

Kõrge toetus

Käitumisprobleemidega seotud riskifaktorid

VANEMA FAKTORID

- Karmid ja ebaefektiivsed kasvatusmeetodid
- Vähene jälgimine
- Madal kognitiivne stimulatsioon
- Puudulikud teadmised lapse arengu toetamisest

LAPSE FAKTORID

- Kehvad sotsiaalsed oskused
- Impulsiivsus, tähelepanu puudulikkus
- Aeglane kõne areng
- Vähene koolivalmidus
- Aeglane õppimisvõime

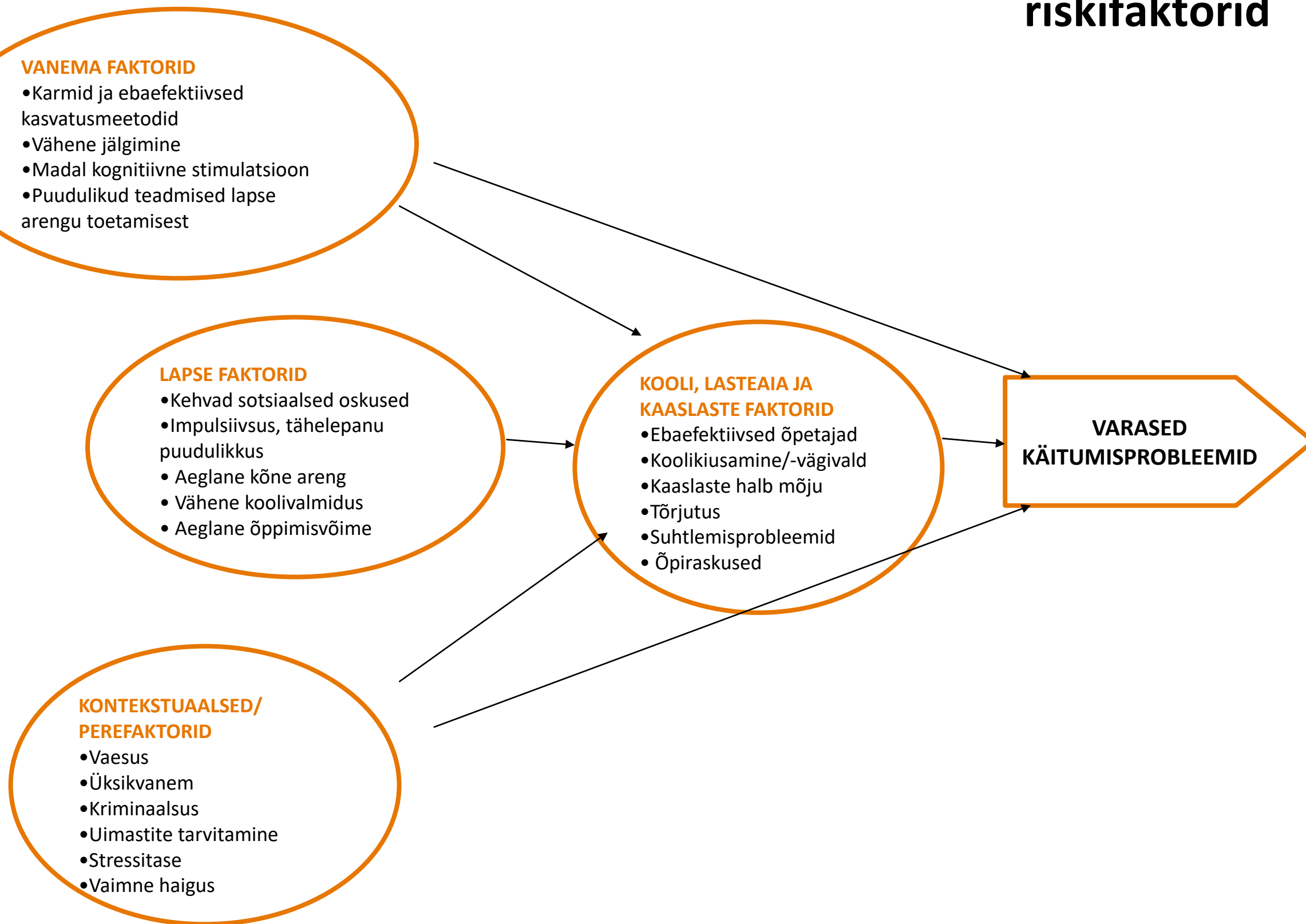
KONTEKSTUAALSED/ PEREFAKTORID

- Vaesus
- Üksikvanem
- Kriminaalsus
- Uimastite tarvitamine
- Stressitase
- Vaimne haigus

KOOLI, LASTEIAIA JA KAASLASTE FAKTORID

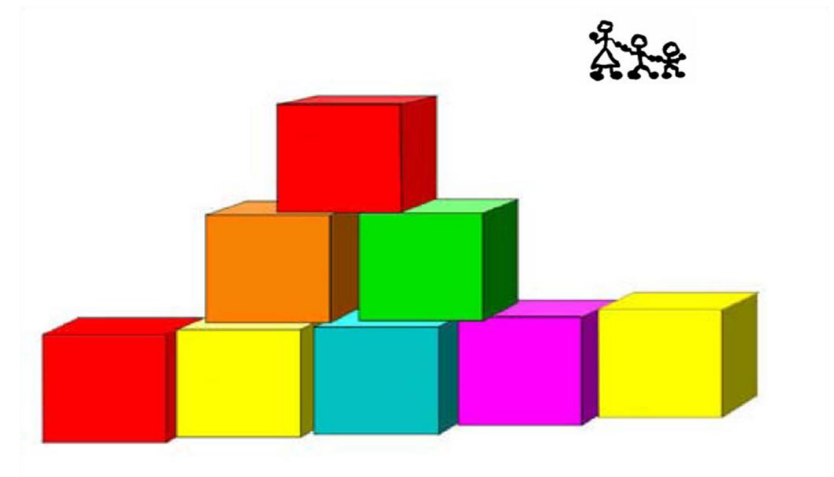
- Ebaefektiivsed õpetajad
- Koolikiusamine/-vägivald
- Kaaslaste halb mõju
- Tõrjutus
- Suhtlemisprobleemid
- Õpiraskused

VARASED KÄITUMISPROBLEEMID

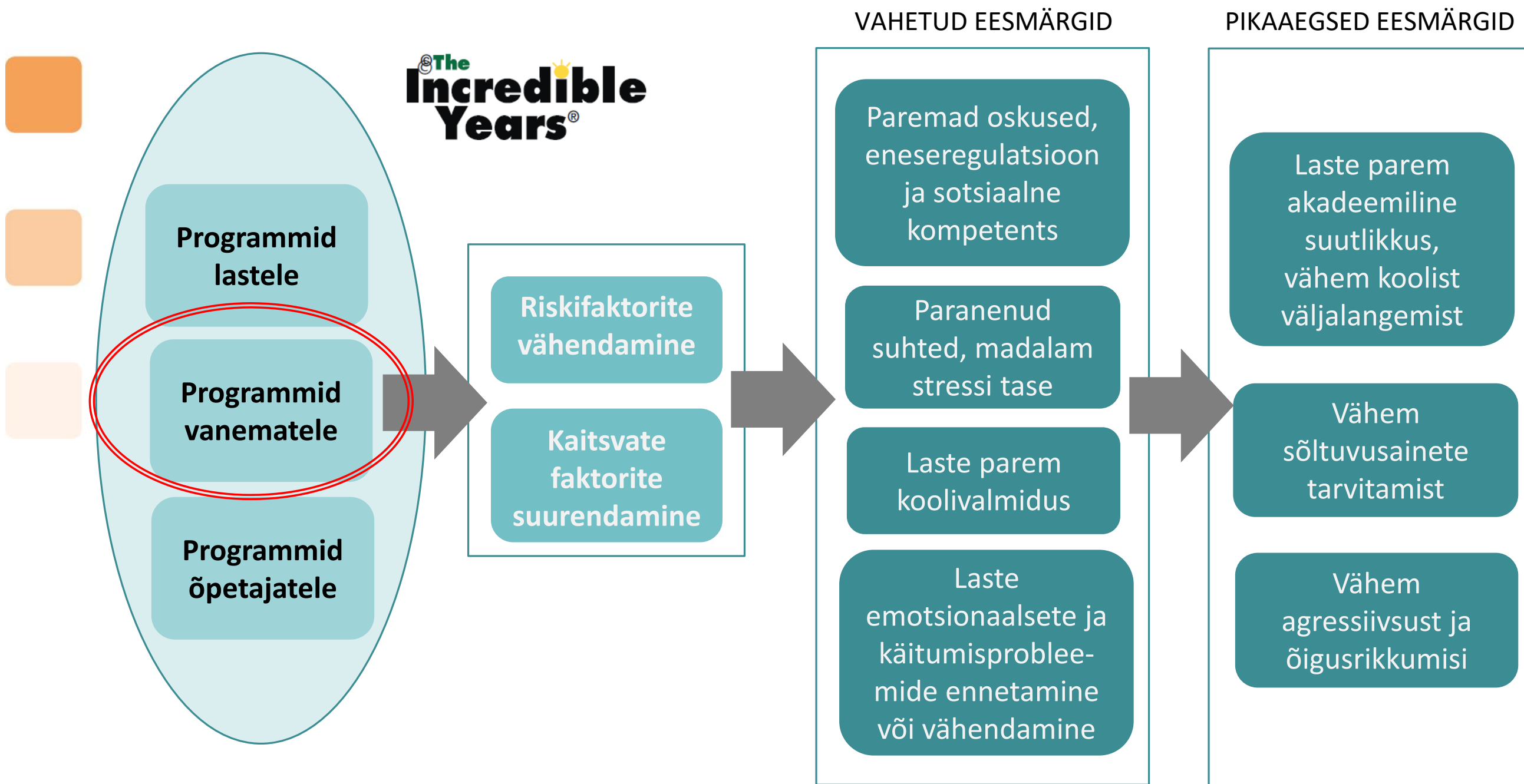

Mis on vanemlusprogramm “Imelised aastad”?

“Imelised aastad” programme süsteem

- Alaprogrammide süsteem, mis arvestab laste arenguetappe ja arengu toetamiseks vajalikke oskusi.
- Arendaja Ph.D. Carolyn Webster-Stratton, Washingtoni Ülikool, USA.
- Rakendavad üle kahekümne riigi (sh Skandinaaviamaad, Venemaa, Suurbritannia, Holland, Iirimaa).

Imelised aastad programmi lähtealused

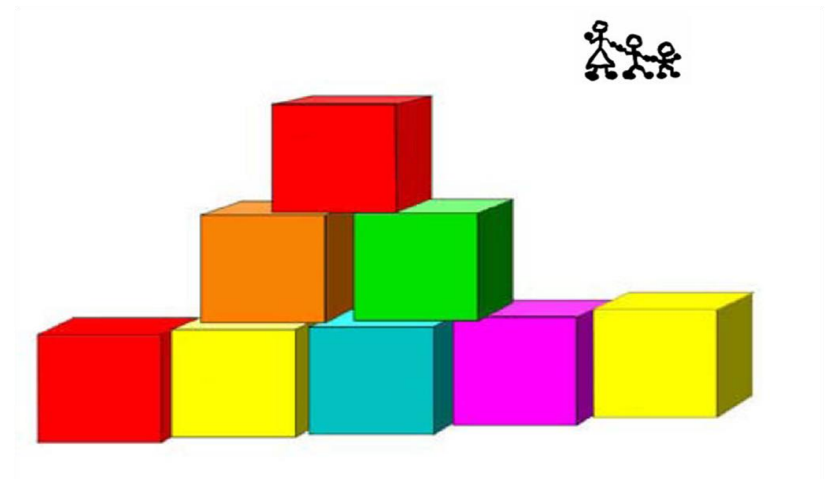
✓ **Programmide autor:**

Ameerika psühholoog, Washingtoni Ülikooli emerit professor Carolyn Webster Stratton

✓ **Probleem:** agressiooni esinemissagedus lastel on oluliselt tõusnud, üha noorem iga lastest saab käitumishäire diagnoosi (*Hawkins, Catalano & Miller, 1992*).

Käitumishäirete esilekerkimine koolieelses eas on üks kõige olulisem riskifaktor noorte antisotsiaalseks käitumiseks (*Loeber, 1991*)

✓ **Kultuurideülene programm:** edukalt rakendatud u. 30 riigis, s.h. Euroopas (Taani, Norra, Rootsi, Soome jt), Venemaal, Inglismaal, Austraalias.

“Imelised aastad” vanemlusprogramm Eestis

Sihtgrupp ja teoreetilised alused

Koolieelsete laste vanemate programmi sihtgrupp:

- ✓ Kõik vanemad, kellel on 2 – 8 aastased lapsed (jätkuprogramm kuni 12 a. laste vanematele)
- ✓ Käitumisprobleemide ja tähelepanuhäiretega 2 – 8-aastaste laste vanemad (kuni 12 a.)
- ✓ Vanemad, kelle puhul risk lapsi halvasti kohelda või hooletusse jätta
- ✓ Kasuvanemad
- ✓ Pereterapeutid, sotsiaal- ja lastekaitsetöötajad, lastepsühholoogid, õpetajad, medõed, arstid, lapsehoidjad.

Teoreetilised alused:

- ✓ Põhineb käitumuslikel/sotsiaalse õppimise printsiipidel – *inimesed muutuvad igapäevase omavahelise suhtluse tulemusena.*
  - ✓ *Kognitiivse sotsiaalse õppimise teooria*
  - ✓ *Interaktiivse mängu ja stimuleerimisoskus*
  - ✓ *Vägivallatu distsipliini tehnikad*
  - ✓ *Probleemide lahendamise strateegiad jt.*

Kui lapsed käituvad halvasti on lisaks lastele vajalik muuta ka lastevanemate käitumist.

Vorm:

- ✓ 16-18 nädalane baasprogramm lastevanematele, mis sisaldab videoklippide vaatamist ja grupiarutelusid suunatud teemadel
- ✓ 8-10 nädalane jätkuprogramm 4-12 aastaste laste vanematele, mis sisaldab videoklippide grupiarutelusid

Meetodid:

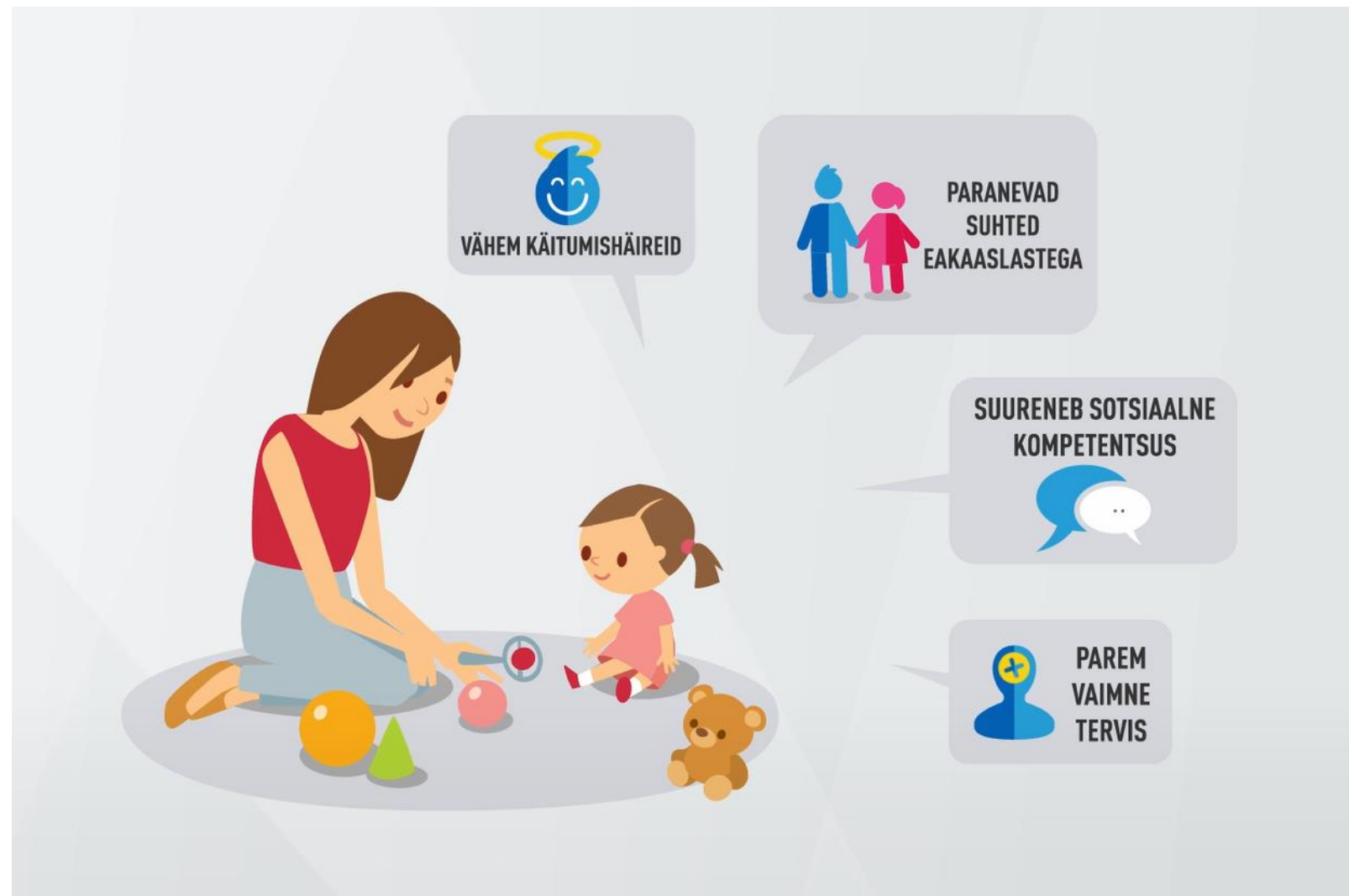
miniloengud, arutelud (videomaterjalide põhjal), grupitööd, koduülesanded, rollimängud

Osalejad: kuni 14 lapsevanemat ühes grupis (7 peret)

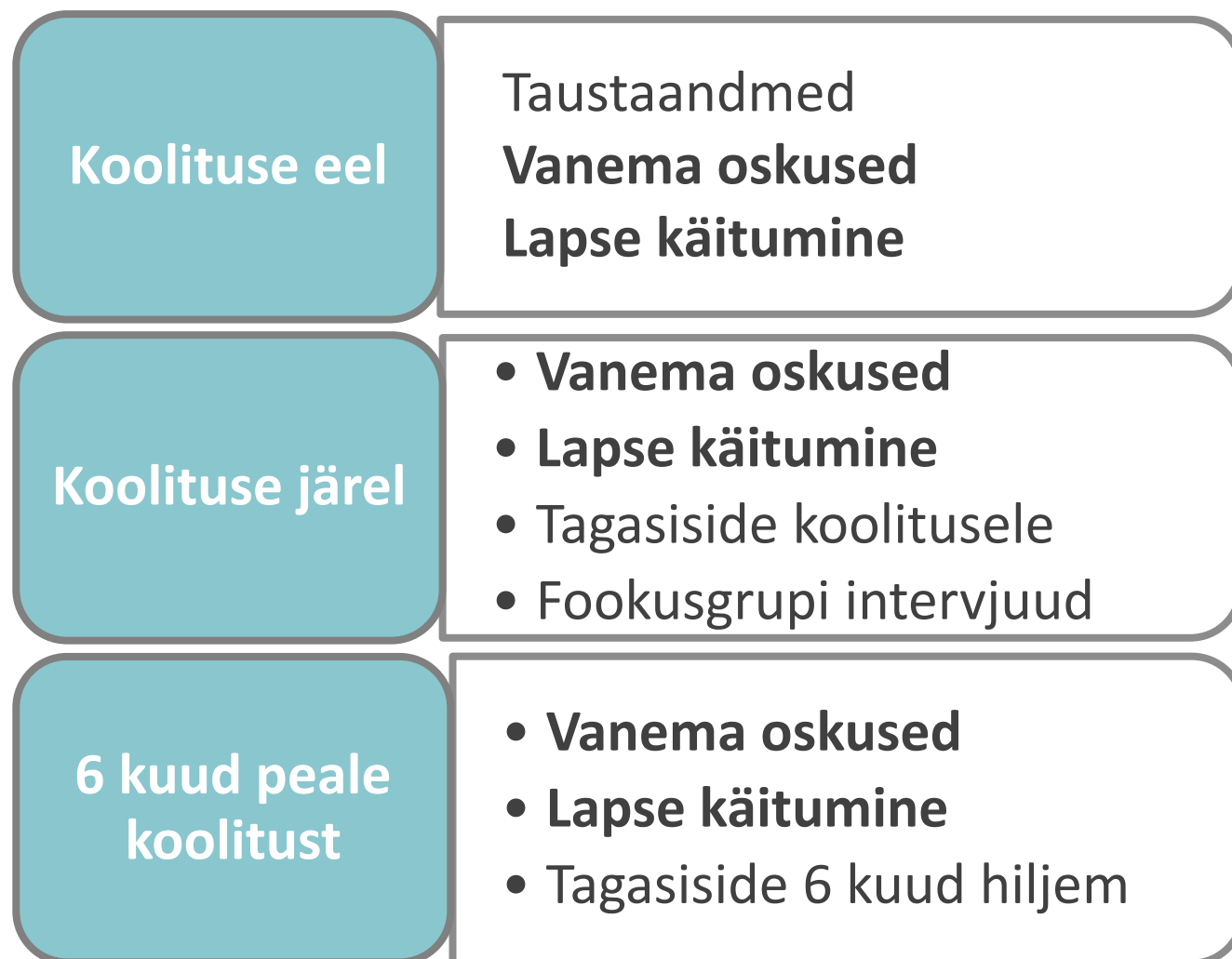
Läbiviijad: 2 IA väljaõppe läbinud grupijuht

Milline on vanemlusprogrammi mõju?

Andmete kogumine põhiprogrammi piloteerimisel

- 30 a jooksul erinevates riikides palju uuritud programm
- Kas Eestis näeme analoogseid tulemusi?
- Koolituse läbis 523 vanemat
- Piloodi raport: www.tai.ee/vanemlusprogramm

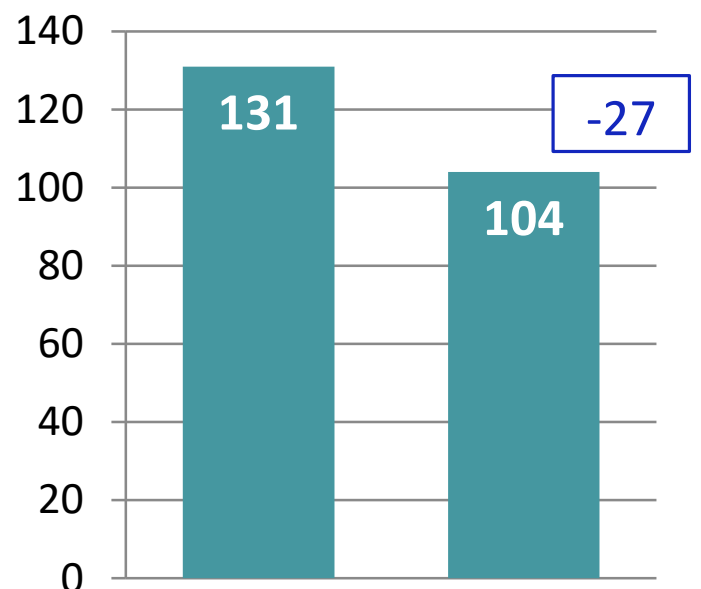
Eyberg'i lapse käitumise küsimustik (*Eyberg Child Behaviour Inventroy*):

- 36 väidet: konkreetsed käitumised (agressiivsus, jonn, mitte kuuletumine, venitamine, keskendumine ja tähelepanu)
- Vastamine 1: käitumise sagedus 7-pallisel skaalal (mitte kunagi – alati)
- Vastamine 2: kas käitumine on probleem (jah-ei)
- 2 skoori: intensiivsus, probleemsus

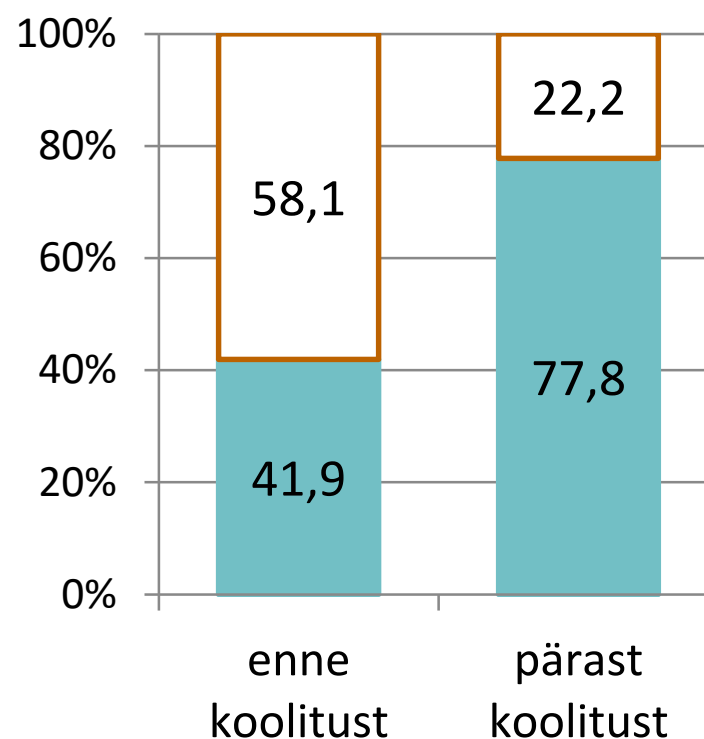
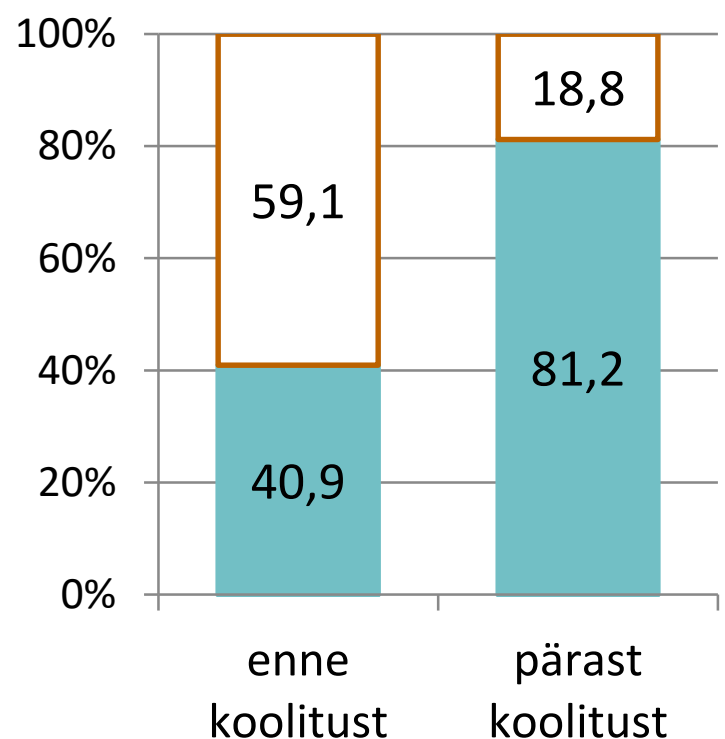
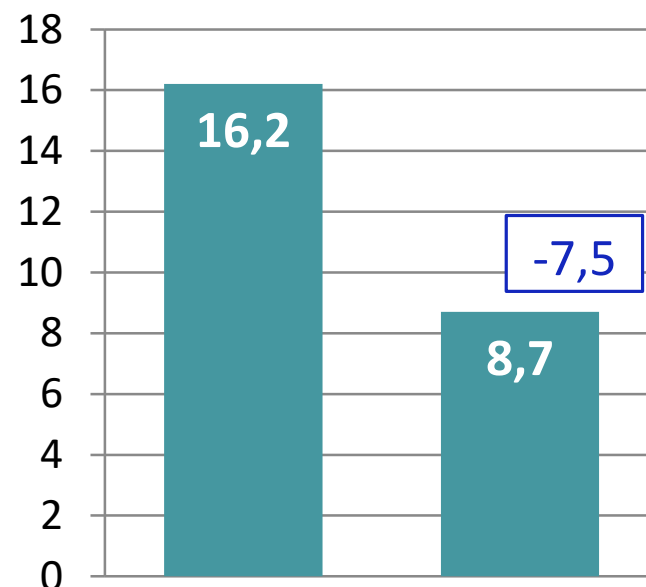
INTENSIIVSUSE SKOOR

Võimalik vahemik 36 – 252

PROBLEEMSUSE SKOOR

Võimalik vahemik 0 – 36

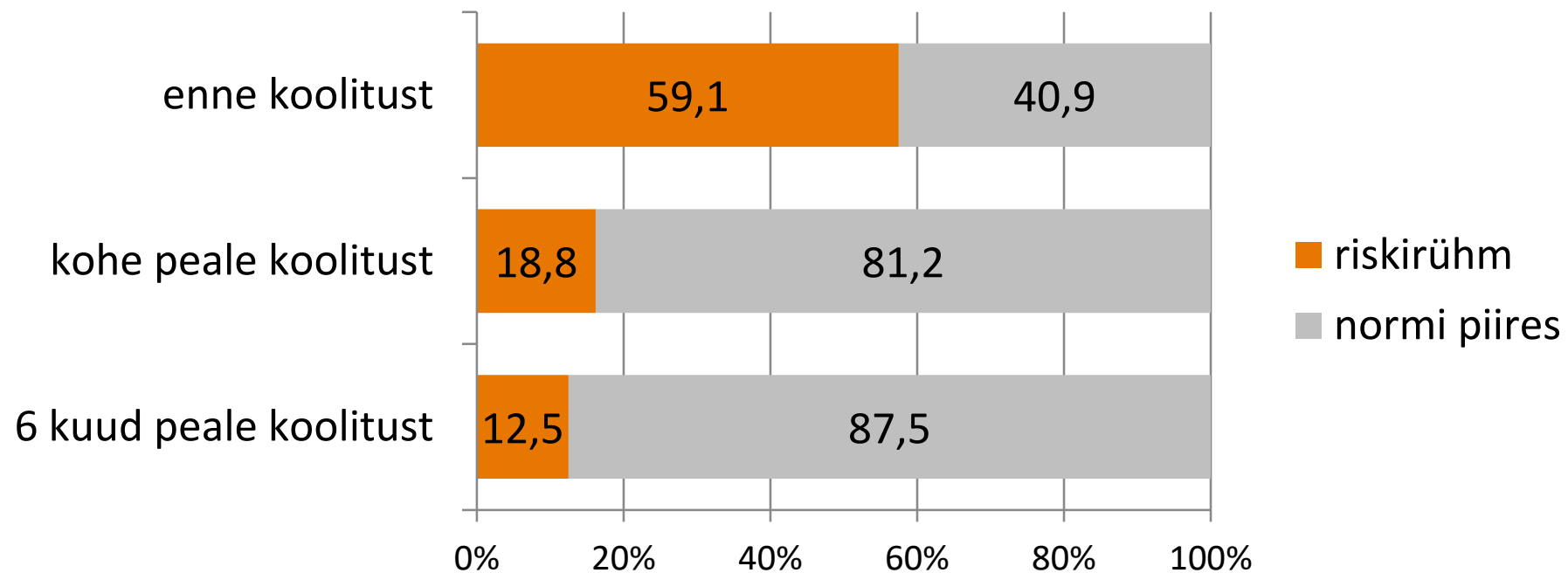

■ tavapärane   ■ riskirühm

N = 448

- Enam esinevate käitumiste muutus suurem (venitamine, mitte kuuletumine, vihastamine)
- Muutus mõlemas grupis (riskrühm ja tavapärane)
- Positiivses suunas muutus: 87% ja 84% vanematest
- Mida paremad vanema oskused, seda vähem lapse käitumisprobleeme (mõõdukalt tasemel seos)

Lapse probleemse käitumise põhjal riskirühma kuulujate osakaal
Eesti koolitusgruppides enne ja pärast koolitust

Peale koolitust kuulub riskirühma ligi 4 korda vähem lapsi.

See muutus on püsiv.

Analoogset tulemust on näidatud ka paljudes teistes programmi rakendavates riikides.
Uuringutes võrdluseks kasutatud kontrollrühmas taolist muutust ei toimu.

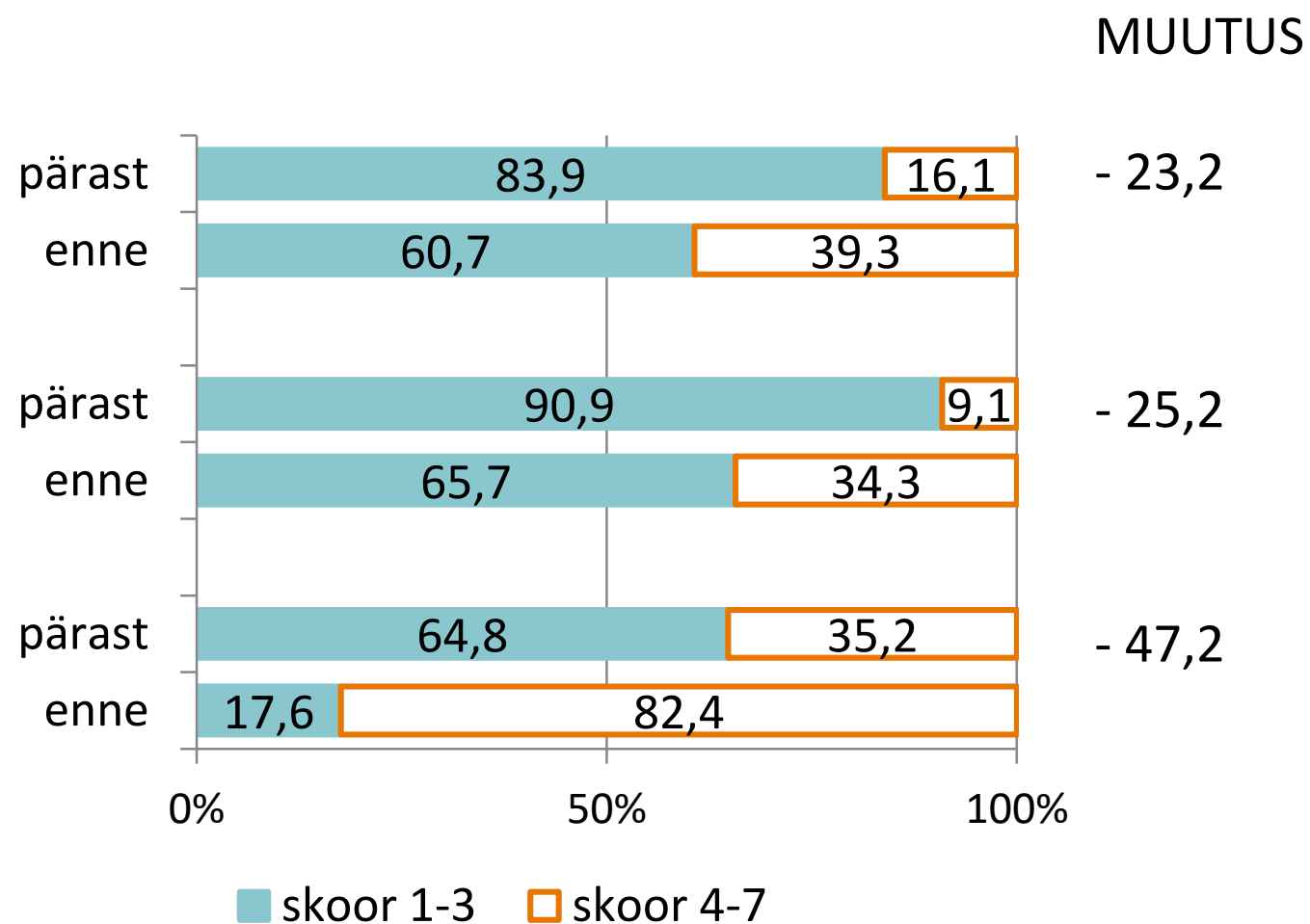
OSAKAAL

Vähene
kindlameelsus

Ülereageerimine

Sõnaohtrus

Positiivne muutus 30-st väitest 28 puhul.

Fookusgrupi intervjuud (11 gruppi)

Paranenud oskused enda reaktsioone jälgida ja juhtida

Vähem asju häirivad
või tekitavad muret

Keskendumine positiivsele,
mitte negatiivsele

On vanemana rahulikum, konkreetsem ja järjekindlam

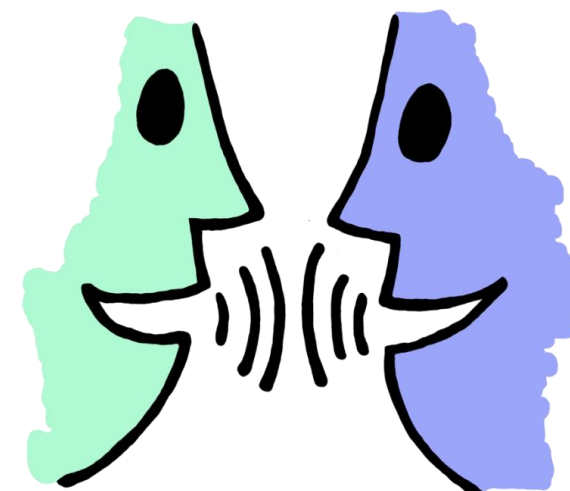
Vähem kamandamist, domineerimist ja hääle tõstmist

Paneb lapse käitumist ja soove rohkem tähele,
on õppinud kuulama ja dialoogi pidama

Mehe poolne seotus laste kasvatamisega on
suurenenud, suhtleb lastega rohkem

Suurenenud enesekindlus vanemana,
paranenud oskused lapse suunamisel

Terve pere teeb rohkem koostööd, veedab rohkem aega koos ja on tasakaalukam

Programmi pikaaegsed mõjud rahvusvaheliste uuringute järelduste põhjal

Civitta Eesti, 2016

MÕJU LASTELE

- Paremad sotsiaalsed oskused
- Parem vaimne tervis, vähem käitumishäireid ning seotud teenuste kasutamist
- Parem koolivalmidus, vähem eripedagoogika teenuste kasutamist
- Edukam kesk- ja kõrghariduse omandamine
- Vähem sõltuvusainete tarvitamist
- Suurem tööviljakus, kõrgemad sissetulekud ja vähem töötust
- Vähem õigusrikkumisi, vangistust ning süsteemiga seotud teenuste kasutamist

MÕJU VANEMATELE

- Parem vaimne tervis, vähem stressi ja depressiooni ning seotud teenuste kasutamist
- Vähem laste kuritarvitamist, hooletusse jätmist ning partneritevahelist vägivalda

- hariduslik edasijõudmine – õpingute katkestamise kulud: sissetulek, maksud, tervisekapital jm)
- kriminaalne aktiivsus –kuriteo kontrolli- ja tagajärjekulud
- edukus tööturul – töötutoetus, töötukindlustushüvitis

Tervise Arengu Instituut

National Institute for Health Development

Veebikeskkond www.tarkvanem.ee

Lapse arengu toetamine

- Teadmised
- Oskused

- Lapse arenguetapid
- Lai teemadering

- Kuidas lastevanemad oskusi harjutavad?

Kuidas olla tark lapsevanem?

Suhe lapsega

Alkohol

Tubakas

Seksuaalkasvatus

Vaimne tervis

Narkootikumid

Toitumine

Liikumine

Avaleht / Suhe lapsega / Lapse arenguetapid

Sissejuhatus

Lapse arenguetapid

– 0-1,5-aastane

– 1,5-3-aastane

– 4-5-aastane

– 6-11-aastane

– 12-18-aastane

Vanemlusstiilid

Artiklid ja nõuanded

Lapse arenguetapid

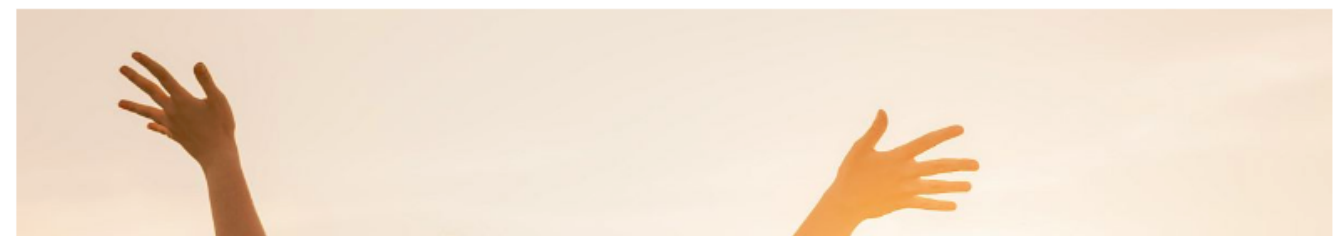
Kuigi iga laps areneb oma tempos, saame eristada sarnaseid etappe kõikide laste arengus. Igas arenguetapis õpib laps uusi oskusi ja lahendab järjest keerukamaid ülesandeid. Neid ülesandeid nimetatakse arenguülesanneteks.

Alkohol

Räägi lapsega alkoholist – nii ennetad tulevikus küsimata küsimusi. Alkoholi tarvitamine noores eas mõjutab otseselt arenevat aju, otsustusvõimet ja enesekontrolli. Kuna aju areneb kuni 25. eluaastani, mõjutab noores eas tarvitatud alkohol aju toimimist ka täiskasvanuna ning seetõttu on tähtis mõjutada noorte arvamusi ja käitumist alkoholi tarvitamise osas.

- Sissejuhatus
- 4-7-aastane laps

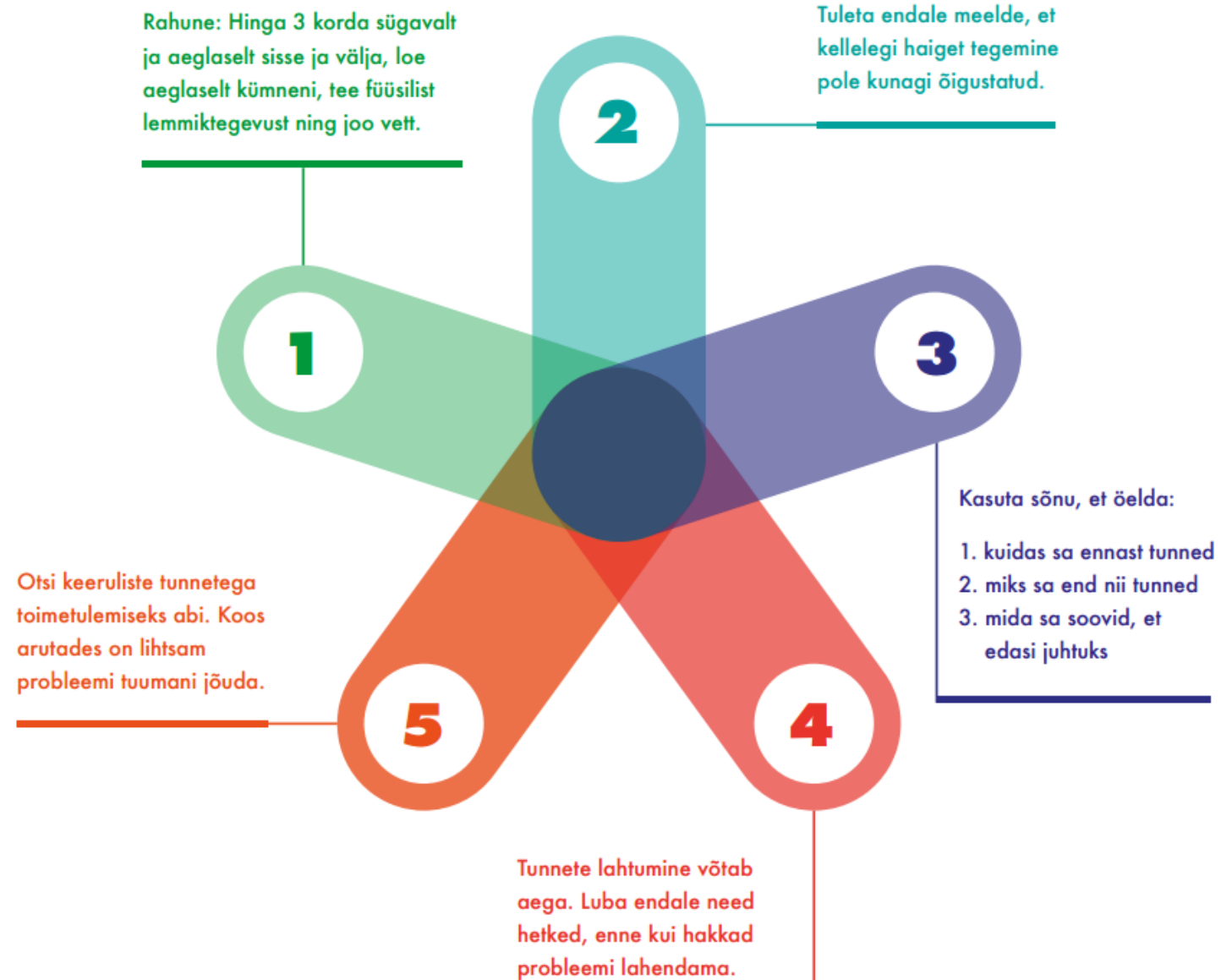
**Kuidas sõlmida
kokkuleppeid ja
seada piire?**

Kuidas sõlmida kokkuleppeid ja seada piire?

<https://www.youtube.com/watch?v=gv09CkK9jFQ>

**Millised on olukorrad, kus
suhtlete lastevanematega
oma igapäevatöös?**

Mis on positiivne kasvatus?

Positiivne kasvatus järgib **pikaajalisi eesmärke** - arendada lapses enesedistsipliini ja elukestvaid oskusi ning seisneb empaatia, eneseaustuse, teistest lugupidamise, inimõigustega arvestamises.

Positiivne kasvatus sisaldab **reeglite kehtestamist ja probleemilahenduse õpetamist.**

Positiivse kasvatus all mõeldakse kasvatusviisi, kus laste õpetamisel ja käitumise suunamisel lähtutakse **laste õigusest mitmekülgsele arengule ja kaitstusele vägivalla eest.**

Mis on positiivne kasvatus?

**PROBLEEMIDE
LAHENDAMINE**

**INDIVIDUAALSETE ERINEVUSTE
AKTSEPTTEERIMINE**

LASTE MÕTTE- JA TUNDEMAAILMA TUNDMINE

SOOJUSE PAKKUMINE

**TOETUSE JA STRUKTUURI
PAKKUMINE**

PIKAAJALISTE EESMÄRKIDE SEADMINE

INIMÕIGUSED

**TEADMISED LAPSE ARENGUST JA
TULEMUSLIKEST
KASVATUSVIISIDEST**

**AITÄH KUULAMAST
JA KAASA MÖTLEMÄST!**